

HØRINGSUTTALELSE OM RYSSDALUTVALGETS INNSTILLING OM NY LOV OM UNIVERSITETER OG HØGSKOLER

Saken ble behandlet 21. januar 2004, jfr. styresak UHR s-06/04

I sin uttalelse om Ryssdalutvalgets innstilling har Universitets- og høskolerådet forholdt seg til flertallets og mindretallets forslag slik de foreligger i innstillingen. Det er også beholdt begreper som i og for seg er selvmotsigende eller uklare, som for eksempel "uavhengig forvaltningsorgan", fordi begrepene er brukt i innstillingen og i lovtekstforslagene.

UHR forutsetter at det blir en ny høringsrunde dersom det endelige lovutkastet blir vesentlig endret i forhold til utkastene i Ryssdalutvalgets innstilling.

Generelle kommentarer

Det er i de siste årene gjennomført store endringer innen høgre utdanning, blant annet for å forbedre Norges status som kunnskapsnasjon. Det er derfor med undring Universitets- og høskolerådet har registrert at sentrale oppgaver som forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid synes lite drøftet i selve innstillingen, selv om de framgår av en del lovformuleringer. En ny lov om universiteter og høskoler bør, i likhet med dagens lov, vektlegge institusjonenes *plikt* til å drive undervisning, forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid på høgt nasjonalt og internasjonalt nivå, selv om ikke alle skal gjøre alt.

Kvalitetsreformen har ført til at institusjonene har fått større autonomi enn tidligere. Retten til selvbestemmelse er ikke avgrenset til det faglige innholdet, men gjelder også intern styring, intern organisering og fordeling og forvaltning av økonomiske midler – samtidig som staten beholder sitt overordnede ansvar. UHR har ønsket og støtter denne utviklingen, som innebærer at:

- staten har en nasjonal plan for høgre utdanning og forskning,
- staten utarbeider strategi og mål for høgre utdanning og forskning – i samsvar med den nasjonale planen,
- staten gir "sine" institusjoner faglig frihet,
- høgre utdanning fortsatt er et offentlig ansvar
- staten gir "sine" institusjoner stabile og forutsigbare finansielle rammer

Gjeldende lov åpner for større autonomi enn det mange av institusjonene har tradisjon for å utnytte, og UHR vil være positiv til et samarbeid med departementet om eventuelle justeringer av dagens ordning. UHR mener at også på det økonomiske og finansielle området gir dagens tilknytningsform større forutsigbarhet i forholdet mellom myndighetene, som eier, og institusjonene, enn den foreslåtte stiftelsesformen vil gi.

For Universitets- og høskolerådet er det viktig at lovverket som regulerer virksomheten ved universiteter og høskoler er slik utformet at det er hensiktsmessig både for institusjonenes styring av egen virksomhet og for det offentliges kontroll og styring av virksomheten. Gjennomgående for UHRs uttalelse er at høgre utdanning skal være et nasjonalt ansvar. Dette må også gjenspeiles i lovverket.

Endring av institusjonenes tilknytningsform i tråd med flertallets forslag vil etter UHRs mening føre til økt markedspress og på lang sikt kunne true de mindre institusjonenes

eksistens. UHR er også skeptisk til påstanden om at flertallets forslag om omdanningen til selveiende institusjoner vil gi institusjonene "fristilling fra staten", og tror ikke en slik omdanning vil gi så stor frihet som det gis inntrykk av. Lovformuleringene i flertallsforslaget tillegger staten rett til allmenn regulering gjennom lov og forskrift, samt muligheten til å styre de *statlige* institusjonene gjennom bl.a. økonomiske bevilgninger, gjennom hvilke vedtekter som godkjennes for institusjonen og ved å beholde tilsynsmyndighet.

Universitets- og høskolerådet mener prinsipielt at statens ansvar for høgre utdanning og forskning skal videreføres. Det må forutsettes at staten setter overordnede nasjonale mål for utdanning og forskning, og bevisst bruker strategiske styringsmidler som lover, regelverk og finansiering av statlig eide institusjoner for å nå disse målene. Tilknytningsformen for de statlige institusjonene må derfor være slik at den sikrer statlige myndigheter egnede redskaper for overordnet styring av og kontroll med virksomheten, samtidig som den enkelte institusjons autonomi i faglige spørsmål opprettholdes og videreføres. Institusjonene må også gis det handlingsrom som er nødvendig for at de skal kunne ta et reelt ansvar for egen virksomhet og velge løsninger som er tjenlige ut fra den enkeltes formål og spesielle forutsetninger.

Ut fra disse vurderingene vil UHR i sin uttalelse konsentrere seg om tilknytningsform, intern ledelse og styreform, forholdet mellom offentlig og privat høgre utdanning og gratisprinsippet.

Tilknytningsform

Universitets- og høskolerådet støtter mindretallets forslag om at de statlige institusjonene skal ha en tilknytning til staten som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. UHR kan ikke se at det er foretatt noen tilfredsstillende, kritisk vurdering av de ulike organisasjonsformene og deres faglige og finansielle konsekvenser. Det er heller ikke foretatt noen gjennomgripende analyse av dagens ordning med klar anvisning av hvilke feil og mangler man ønsker å rette på. Ryssdalutvalgets flertall har imidlertid konkludert med at ingen av de foreliggende organisasjonsformene er helt tjenlig for høgre utdanning og forskning og har derfor foreslått en nyskaping, "statlige høgre utdanningsinstitusjon", som skal styres av en "særlov" som er en blanding av lovregler hentet fra aksjelov, stiftelseslov og foretakslov.

Hele Ryssdalutvalget understreker betydningen av at institusjonene er uavhengige av staten i utførelsen av sine faglige oppgaver. Ryssdalutvalget understreker også at det er viktig at lovgivnings-, vedtaks-, eierstyrings-, eller bevilgningsmekanismer ikke benyttes til å overstyre utøvelsen av den faglige friheten. Finansielle rammebetingelser må ligge fast over tid og gi forutsigbarhet slik at institusjonene kan foreta investeringer og forstandig planlegging. Dette synet deler UHR fullt ut.

Ryssdalutvalgets flertall synes å ha som hovedargument for den foreslåtte tilknytningsformen at institusjonene trenger økt frihet. Det savnes imidlertid presiseringer av hva slags frihet det er snakk om. Det synes heller ikke dokumentert at institusjonene generelt opplever dagens ordning som problematisk eller at lov- og regelverket gir dem for liten frihet. Innføringen av nettobudsjettering har gitt institusjonene større frihet til å forvalte bevilgningene over statsbudsjettet, og skapt økt handlingsrom for samhandling med andre aktører. Institusjonene har også fått økt frihet til å opprette randsoneselskaper, rett til å ta utbytte og kjøpe og selge aksjer i selskaper og stor frihet til å inngå samarbeidsavtaler med andre aktører. Denne friheten innebærer imidlertid ikke noen begrensninger i departementets instruksjonsmyndighet, og fullmaktene kan trekkes tilbake dersom de ikke etterleveres.

For UHR er det vesentlig at de statlige institusjonenes tilknytningsform sikrer myndighetene egnede redskaper for overordnet styring og kontroll med virksomheten. Samtidig må ordningen sikre den enkelte institusjon autonomi i alle spørsmål som gjelder det faglige innholdet i forskning og utdanning. Ordningen må også gi institusjonene tilstrekkelig handlingsrom til at de kan ta reelt ansvar for egen virksomhet og velge løsninger som er tjenlige ut fra institusjonens formål og forutsetninger. UHR støtter derfor Ryssdalutvalgets mindretall, som mener at de frihetsgrader som er definert i Ryssdalutvalgets innstilling langt på vei kan oppnås innenfor nåværende tilknytningsform ved å utnytte de muligheter som ligger i dagens lov, eventuelt med justeringer.

Intern ledelse og styreform

UHR mener at dagens styreform balanserer statsrådets konstitusjonelle ansvar og hensynet til en styring som har den nødvendige interne autoritet. Det er store variasjoner mellom institusjonene innenfor høyere utdanning, og ikke alle opplever at dagens modell for ledelse og intern organisering er helt klar og entydig. Gjeldende universitets- og høskolelov gir institusjonene muligheten til å gjennomføre alternative løsninger. Det er derfor ikke nødvendig å endre tilknytningsformen for å innføre alternative ledelses- og styringsformer. Institusjonene har til dels tatt i bruk disse mulighetene i arbeidet med innføringen av kvalitetsreformen.

Historisk har styreformene ved institusjonene utviklet seg fra rene internvalgte styre av ansatte, til et blandingsstyre der departementet har oppnevnt eksterne styrerepresentanter og ingen grupper alene har flertall. Hva som er hensiktsmessig styresammensetning, vil avhenge av hvilke oppgaver styret tillegges eller velger å ta hånd om. Styret har et spenn av oppgaver fra en strategisk tilnærming til overordnede mål/ utvikling/ samfunnsforhold til behovet for i enkelte saker å gå relativt detaljert inn i intern virksomhet. Erfaringene fra kvalitetsreformens endring til 4 eksterne styrerepresentanter viser at kompetansen til de interne og eksterne styremedlemmene komplementerer hverandre slik at en har fått en positiv utvikling vedr. strategisk styring og samhandling med samfunns- og næringsliv.

Flertallet foreslår en endring til eierskaps-/samfunnsstyre der de eksterne medlemmene utgjør et flertall. UHR mener at det er vanskelig å se at eksternt flertall i institusjonens styre er en avgjørende faktor for ledelse og styring av institusjonene, og en konstruktiv videreføring av den positive utviklingen de fleste har fått med 4 eksterne styremedlemmer. UHR tror det er viktigere at styret får en sammensetning som er en kombinasjon av ulike typer kompetanse og engasjement. UHR støtter derfor primært en løsning som åpner for at den enkelte institusjon selv, innenfor visse rammer, får bestemme styresammensetningen ut fra hvilken løsning som er mest hensiktsmessig for institusjonen. Eksterne medlemmer bør oppnevnes av staten v/departementet. (Se for øvrig kommentar til §11-1 – flertallet)

Rektors rolle fremstår som ganske uklar i lovforslagene. I dag er rektor nærmest å regne som arbeidende styreformann, med avgrensinger inn mot ansvarsfeltet for institusjonens administrerende direktør. Med et ryddig opplegg for todelt ledelse på toppnivå, har dette sjelden skapt større problemer i praksis. Dersom loven nå skal endres slik at institusjonene pålegges et system med enhetlig ledelse på toppnivå, bør rektor gå ut av styrelederrollen og konsentrere seg om rollen som daglig leder.

UHR betrakter studentene som en partner i sin virksomhet, og studentdeltakelse er en ressurs for utdanningsinstitusjonene på alle nivå. Internasjonalt har Norge framstått som et

foregangsland når det gjelder lovfesting av tilrettelegging for reell studentdeltakelse og -innflytelse i styrende organer ved institusjonene. En reduksjon av studentrepresentasjon vil derfor være et dårlig signal internasjonalt og et tilbakesteg i forhold til forpliktelsene i Bologna-prosessen om studenten som en aktiv partner i høgre utdanning. Studenter må sikres fortsatt god representasjon gjennom videreføring av 20%-regelen som i dag, forutsatt at ingen gruppe har flertall alene.

Offentlig/privat

Universitets- og høskolerådet ser positivt på at det legges fram forslag til felles lov for høgre utdanning og forskning. En felles lov bør avklare de formelle skillene mellom statlige og private institusjoner. Eieform og styringsform vil fortsatt være ulike, men av den felles loven bør det framgå hvilke samfunnsoppdrag de enkelte institusjonstyper har innenfor en helhetlig tenkning for norsk høgre utdanningspolitikk.

I Innst.S.nr 337 (2000-2001) uttalte Kirke- utdannings- og forskningskomiteen at de offentlige utdanningsinstitusjonene skal være hovedstammen innenfor høgre utdanning, men at det likevel må sikres lik behandling av offentlige og private utdanningstilbud som oppfyller klare kvalitetskrav. Komiteen gikk inn for at private høskoler ut fra prinsippet om et mest mulig samordnet og oversiktlig regelverk, burde komme inn under felles lov for statlige og private institusjoner innenfor høgre utdanning. Komiteens flertall uttalte at "enkelte utdanningstilbud ved private institusjoner er mer enn et supplement til offentlige tilbud, slik Regjeringen framstiller det i Stortingsmeldingen. Flere private tilbud er faglig ledende med grunnlag i tunge forskningsmiljø." Komiteens medlemmer fra AP viste til at "universitet, statlege høskular og vitskaplege høskular har et spesielt ansvar for å tilby utdanning og forskning og sikre rekruttering av kompetanse. Disse medlemene er difor samde med både Arbeidarpartiregjeringa og den førre sentrumsregjeringa om at private høskular er eit supplement til det offentlege utdanningssystemet."

Ryssdaluvalget hevder at en felles lov forutsetter likestilling i økonomiske vilkår mellom statlige og private institusjoner. En slik forutsetning bør etter UHRs mening ha som konsekvens at staten må kunne føre tilsyn med hvordan midlene brukes ved private institusjoner på samme måte som for de statlige institusjonene.

Statsstøtte til private høgre utdanningsinstitusjoner ytes i dag etter vilkår som framgår av privathøgskoleloven. Ryssdaluvalgets flertall ser ikke behov for tilsvarende bestemmelser i ny felles lov. Flertallet hevder at staten bør kunne bruke sin bevilgningskompetanse på en fleksibel måte til å gi støtte til de institusjoner som oppfyller de sektorpolitiske mål staten har, og ser det verken nødvendig eller hensiktsmessig at denne vurderingen bindes opp med lovtekst om vilkår for statsstøtte.

Det er fortsatt uklart hvilke praktiske konsekvenser manglende presiseringer/avgrensninger i et felles lovverk kan få i forhold til likebehandlingsprinsippet i GATS/WTO. Av dette prinsippet følger at en utenlandsk tilbyder skal gis samme behandling som norske tilbydere av utdanningstjenester. Unntaket er tjeneste "som ytes under utøvelse av statsmyndighet". Konsekvensene av økonomisk likestilling mellom statlige og private institusjoner er ikke drøftet. Til tross for dette legger Ryssdaluvalgets flertall til grunn at en eventuell omorganisering av de statlige institusjonene fra forvaltningsorgan til selveiende institusjoner ikke bringer forholdet til GATS-reglene i en annen stilling.

Universitets- og høskolerådet savner en oversikt over de vurderingene som ligger til grunn for en slik konklusjon. UHR etterlyser også en analyse av hvilke konsekvenser en økende grad av internasjonalisering vil ha for lovgivningen, både i forhold til den pågående WTO-prosessen hvor utdanning vurderes som en av de tjenester som vil kunne omfattes av den nye GATS-avtalen, og med hensyn til student- og læremobilitet og lovens virkeområde. En slik analyse ville gjort det klarere hvilke forpliktelser Norge allerede har påtatt seg på vegne av utdanningssektoren, og hvilke avtaler som er inngått gjennom organer utenfor WTO/GATS. Det ville også gitt institusjonene et bedre grunnlag for de valg som må gjøres.

Universitets- og høskolerådet har hatt tilgang til juridiske vurderinger som er gjort ved universitetene i Oslo og Bergen. Blant annet skriver professor Kai Krüger at flertallets løsning med fristilt og selveid SHU kan vise seg problematisk i forhold til krav i GATS om lik behandling av nasjonal tjenesteyter og tjenesteyter fra andre GATS-land, mens mindretallets forslag om SHU under departemental forvaltning trolig muliggjør fortsatt særbehandling.

Gratisprinsippet

Mindretallet vil lovfeste gratisprinsippet for grunnutdanning, men åpner for egenbetaling ved etter- og videreutdanning. UHR støtter dette. Universitets- og høskolerådet er opptatt av at høyere utdanning ved statlige institusjoner fortsatt skal være gratis, og løsningen som mindretallet går inn for, gjør det lettere å lovfeste en slik ordning. Men det forutsetter at det avklares hva som ligger i begrepene grunn-, etter- og videreutdanning. Dette blir spesielt viktig i forhold til EØS-reglene som ikke godkjenner krysssubsidierting, dvs. at studier som tilbys som etter- og videreutdanning og mot egenbetaling, må skilles fra "gratis" studietilbud. Det vises her til professor Kai Krügers utredning om spørsmålet (vedlagt). Samtidig må man sikre seg mot utilsiktede konsekvenser knyttet til institusjonenes oppgave med å tilrettelegge fleksible studietilbud til voksne på grunnutdanningsnivå. Dette er et viktig ledd i kompetansereformen.

Universitets- og høskolerådet ønsker et skille mellom statlige og private institusjoners mulighet til å ta egenbetaling, der utdanning ved de statlige institusjonene primært skal være gratis. Flertallets forslag på dette punktet er formulert slik at det kan leses som en lovfesting av egenbetaling mer enn en lovfesting av prinsippet om gratis utdanning. Det framgår ikke hva som er definisjonen på et fullfinansiert studium og hvem som definerer begrepet. Etter Universitets- og høskolerådets mening er det uheldig med lovtekster som gir så store tolkningsmuligheter, selv om det alltid vil kunne vises til lovens forarbeider når det gjelder "lovens ånd". UHR frykter at flertallets formulering brukt i pressede budsjettssituasjoner vil kunne gi åpning for innføring av skolepenger.

Økonomi/konsekvenser

Universitets- og høskolerådet beklager at Ryssdalutvalget ikke har utredet de økonomiske og administrative konsekvensene av sine forslag. Spesielt fordi begrepet "åpningsbalanse" brukes mye, og synes å være viktig for fristillingen av institusjonene. Siden dette synes å være knyttet til bl.a. verdifastsetting av eiendomsmasse, samtidig som det presiseres at institusjonene ikke kan regne med å kunne selge eiendommer fritt, er det muligens tenkt at eiendomsverdien kan brukes som lånegrunnlag, dvs. at nye investeringer er tenkt finansiert ved lån. UHR minner også om at et flertall av de statlige høskolene leier sine lokaler. UHR vil peke på at det vil være store forskjeller i eiendomsmassens verdi og lånegrunnlag, avhengig av hvor institusjonene ligger. Vi minner også om at et flertall av de statlige høskolene leier sine lokaler.

Videre hevder utvalget at det er "viktig at de private institusjonene tilføres tilstrekkelige midler for å kunne gjennomføre de endringer som er nødvendige for å tilpasse seg de nye krav som stilles, og at det i større grad settes likhetstegn mellom de statlige og de private institusjonene også i finansieringsnivå og oppfølging fra statens side." Økonomiske konsekvenser av denne premissen er ikke vurdert. Det er heller ikke institusjonenes ressursbehov og eventuelle kostnader knyttet til ny kompetanseoppbygging hos de ansatte ved omlegging av regnskap, økonomistyring og finansiell virksomhet.

Konklusjon

Universitets- og høyskolerådet har kommentert de mer overordnede delene som fremgår av Ryssdalutvalget innstilling, og viser for øvrig til institusjonenes uttalelser hva angår de deler som UHR ikke har kommentert.

UHR vil understreke at variasjonsbredden innenfor høgre utdanning i Norge er meget stor. Det er derfor viktig med lovregler og tilknytningsformer som gir nødvendig fleksibilitet, og som gir muligheter for fornuftige tilpasninger til den enkelte institusjon. Det er videre grunn til å tro at de strukturelle reformkostnadene (ved flertallets forslag, spesielt om tilknytningsform) vil være så store at en implementering vil kreve betydelige merressurser i sektoren. Universitets- og høyskolerådet mener institusjonene i dag har behov for stabile rammevilkår i forbindelse med implementering og oppfølging av kvalitetsreformen. Det er dette arbeidet som bør ha hovedfokus i årene framover.

UHR ser for seg en ny høringsrunde fra departementet hvis det blir lagt frem andre forslag enn det som fremgår av flertallets- og mindretallets forslag til tilknytningsform for statlige institusjoner og felles lov for statlige og private institusjoner. UHR vil være innstilt på en nærmere dialog med departementet om bedre utnyttelse av dagens frihetsgrader og justeringer av dagens ordning.

Om de enkelte paragrafene i utkastet til felles lov

Som nevnt tidligere, er både flertallet og mindretallet i Ryssdalutvalget i hovedsak enige om lovens felleskapitler, altså de punktene som skal gjelde både for statlige og private institusjoner. Det er imidlertid noen punkter der det framkommer ulike oppfatninger. UHR merker seg utkastets blanding av generelle overordnede bestemmelser og svært detaljstyrende bestemmelser. UHR har også tidligere påpekt at denne loven ikke bør være detaljstyrende. Rådets merknader til både flertallets og mindretallets lovutkast følger nedenfor.

Felleslov (både flertallet og mindretallet)

Del 1 Fellesbestemmelser

(denne delen av loven skal gjelde både for private og for statlige institusjoner)

For Universitets- og høyskolerådet er det viktig at det i loven framkommer at kunstnerisk utviklingsarbeid er en aktivitet som er likestilt med forskning. UHR har registrert at flere av paragrafene i lovutkastet har ivaretatt dette. Vi legger fram noen tekstendringsforslag for punkter der det etter vårt syn ikke er naturlig å bruke formuleringen "forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid".

Kapittel 1 – Lovens formål og virkeområde

§ 1-1 Lovens formål

Universitets- og høskolerådet anbefaler følgende formulering:

Nr. 2: Fremme forskning og *kunstnerisk utviklingsarbeid* på høyt internasjonalt nivå.

Nr. 3: Formidle kunnskap fra *institusjonenes virkeområde*, herunder om vitenskapelige og *kunstneriske* metoder og resultater til samfunnet for øvrig.

§ 1-2 Lovens stedlige virkeområde

Dette er en presisering som er ny i forhold til dagens lover. Etter Ryssdalutvalgets vurdering bør lovens stedlige virkeområde avgrenses til institusjoner som er etablert og registrert i Norge. Men det skal være mulig å kunne organisere deler av undervisningen ved norske institusjoner, som leder fram til norske grader, i utlandet. Om dette er avgrenset til bare deler av utdanningen, eller om den norske institusjonen kan etablere en filial som gir den norske utdanningen i sin helhet i utlandet, framgår ikke klart.

Forslaget åpner for at Kongen kan bestemme at virksomhet som utføres utenfor riket, skal omfattes av loven, og lovens virkeområde kan dessuten utvides etter avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon.

Universitets- og høskolerådet er enig i at det er viktig med et punkt som klargjør lovens stedlige virkeområde, og at en slik avgrensning er spesielt viktig i forhold til norsk statsstøtte. Det synes likevel noe uklart hvilke konsekvenser denne paragrafen vil ha for utenlandske institusjoner som vil tilby utdanning i Norge. Det må antas at utenlandske institusjoner som har akkreditering fra sitt eget land, og som vil tilby sine akkrediterte utdanninger i Norge, ikke vil omfattes av loven. Hvis de derimot skulle ønske å tilby norsk utdanning og norske grader, vil de trolig måtte omfattes av loven.

Utfordringene knyttet til formuleringer og avgrensninger mht lovens stedlige virkeområde har også konsekvenser for NOKUTs virksomhet, blant annet for akkreditering av institusjoner som bare driver nettbasert undervisning/fjernundervisning. UHR er kjent med at NOKUT allerede har mottatt henvendelser om generell akkreditering av utdanning fra utenlandske institusjoner som utelukkende tilbyr nettbasert undervisning.

§ 1-3 Lovens saklige virkeområde – høgre utdanningsinstitusjoner

Universitets- og høskolerådet registrerer at Ryssdalutvalget deler institusjonene i to hovedkategorier der universiteter og vitenskapelige høskoler utgjør en kategori og høskolene en annen kategori. Rådet registrerer at NOKUT tillegges noe utvidete fullmakter i forhold til dagens lovverk.

Det må antas at paragrafen innebærer beskyttelse av begrepene (akkreditert) høskole, vitenskapelig høskole og universitet, se også § 7-2.

De to kunsthøskolene utgjør i dag en egen kategori. Vi kan ikke se at det framkommer noe eksplisitt om hvordan de er tenkt innplassert i den nye inndelingen. Siden disse institusjonene nå får en stipendiatorordning som skal lede fram til en kompetanse tilsvarende doktorgrad, forutsetter UHR at de betraktes på linje med de vitenskapelige høskolene, altså at de har landsdekkende ansvar for høgre utdanning på alle nivå innenfor sine fagområder.

§ 1-4 Virkemidler

Dette er en annen formuleringsform enn den som er brukt i gjeldende lover. Det er til dels et språklig spørsmål om "virkemidler" er det rette begrepet å bruke for de punktene som er tatt inn i paragrafen, eller om det bør vurderes et annet begrep.

I denne paragrafen pålegges institusjonene aktivt å søke tilførsel av eksterne ressurser, og institusjonene skal også påse at norsk høgre utdanning og forskning følger den internasjonale forskningsfronten og utviklingen av høgre utdanningstilbud. Det er vanskelig å se at noe av dette kan defineres som virkemidler.

Universitets- og høskolerådet mener det må være et offentlig ansvar at norsk høgre utdanning og forskning generelt holder et internasjonalt nivå. Den enkelte institusjon kan neppe pålegges ansvar for hvordan andre institusjoner prioriterer sine ressurser eller hvilke kontaktnettverk som bygges opp.

Konkrete tekstendringsforslag:

Nr 4 – Bidra til spredning og formidling av *virksomhetens* resultater

Nr 5 – Bidra til innovasjon og verdiskapning basert på *virksomhetens* resultater

Nr 7 – Påse at *institusjonene i sitt virke* følger den internasjonale forskningsfronten og - -

§ 1-5 Særlig ansvar for enkelte institusjoner

Etter Universitets- og høskolerådets oppfatning er ikke denne paragrafen helt uproblematisk, selv om det er en paragraf som både flertallet og mindretallet i Ryssdalutvalget slutter seg til. Ryssdalutvalget viser til at det synes å være en politisk enighet om at dagens universiteter og vitenskapelige høskoler vil ha et annet ansvar enn nye universiteter og vitenskapelige høskoler som etableres etter "opptrykk". Utvalget peker også på det uheldige i en spredning av allerede knappe forskningsmidler. UHR er enig i at det er lite hensiktsmessig at det i loven gis signaler om at det er institusjonenes kategori plassering som avgjør graden av statlig finansiering av forskningsaktivitet, men er noe skeptisk til om den åpne formuleringen som er valgt, er den beste. UHR tror også at en ansvarsfordeling basert på historiske forhold, lett kan skape inntrykk av A- og B-institusjoner.

UHR kan ikke se at det på noe punkt i lovutkastet er ivaretatt eller videreført bestemmelser fra dagens lov om muligheten til å legge nasjonale fellesoppgaver utenfor institusjonenes styringsstruktur (gjeldende lov § 18).

Tekstendringsforslag:

Høyere utdanningsinstitusjoner har et særlig ansvar for grunnforskning, *kunstnerisk utviklingsarbeid* og forskerutdanning innenfor de områder de har rett til å tildele doktorgrad eller tilsvarende.

§ 1-6 Akademisk og kunstnerisk frihet

Universitets- og høskolerådet er tilfreds med at den akademiske og kunstneriske friheten som er formulert i lov om de statlige institusjonene i dag, videreføres inn i felles lov for statlige og private institusjoner.

Universitets- og høskolerådet støtter mindretallets oppfatning når det gjelder tolkningen av flertallets punkt om at institusjonene ikke kan gis pålegg eller instruksjoner om utvalget av studenter. Formuleringen kan leses slik at den begrenser nasjonal styring av opptaksvilkår og opptaksprosedyrer på godkjente utdanninger som er helt eller delvis statlig finansiert. Universitets- og høskolerådet er opptatt av at søkere til høgre utdanning skal likebehandles

ved opptak – i den grad dette er mulig. Etter UHRs mening er bruk av et nasjonalt opptaksorgan som baserer seg på nasjonal styring av opptaksvilkår og opptaksprosedyrer en sikkerhet for slik likebehandling. Videreføring av Samordna opptak vil sikre likebehandling, og det vil gjøre søkeprosessen og opptaket raskere og mer rasjonelt enn om institusjonene skal behandle dette selv.

Universitets- og høskolerådet støtter her mindretallets forslag.

Kapittel 2: Faglige bestemmelser

§ 2-1 Organ for akkreditering og evaluering – NOKUT

Her må det vurderes hvilke konsekvenser formuleringen om lovens stedlige gyldighetsområde har for NOKUT. Videre er det et spørsmål om det også skal inngå noe om vurdering av institusjoner som bare er "postboksadresser" – dvs ikke driver tradisjonell campus-undervisning, men utelukkende baserer seg på fjernundervisning/nettbaserte opplegg. Så langt vi kjenner til, er det pr i dag ikke etablert noen slike institusjoner i Norge, men det kan være klokt å foregripe mulige etableringer.

Se ellers merknader til § 1-2

§ 2-2 Gradsstruktur og titler

Her legges det opp til full likebehandling av statlige og private institusjoner mht. hva departementet bestemmer om gradsbetegnelser/titler og hvordan institusjonene skal forholde seg til det.

UHR har ingen merknader til paragrafens innhold. UHR vil imidlertid peke på at bruk av de beskyttede norske gradsbetegnelsene "bachelor" og "master" kan være vanskelig å skille fra bruk av likelydende, ikke-beskyttede engelske betegnelser. Det hersker også stor uklarhet om bruk av veletablerte engelske betegnelser som Bachelor/Master of Arts/Science/Philosophy, og om dette er titler som skal beskyttes, i den forstand at det er departementet som skal avgjøre om en institusjon skal kunne tildele disse. UHR vil anbefale at disse spørsmålene vurderes i forbindelse med formulering av denne paragrafen.

§ 2-3 Faglige fullmakter

Så langt UHR kan se, vil denne paragrafen kunne føre til en reduksjon i universitetenes faglige autonomi i forhold til formuleringene i dagens lov, og vil kunne slå ekstra hardt ut for institusjoner som tidligere var høskoler og som bli akkreditert til universitet. De vil lett kunne få et B-preg i forhold til dagens etablerte universiteter. Det er vanskelig å se at dette harmonerer med intensjonen om økt autonomi for institusjonene. UHR minner også om at et tilsvarende forslag tidligere er avvist av Stortinget. UHR ser en videreføring av § 46 nr 1 og 2 som mer hensiktsmessig.

UHR støtter forslaget til endringer for kunsthøgskolene, men peker på at når det gjelder dokumentasjon av kunstnerisk kompetanse, så er dette foreløpig ikke vurdert i forbindelse med arbeidet om forskningsdokumentasjon.

§ 2-4 Godkjenning av annen utdanning

Paragrafen viderefører formuleringer i dagens lov for de statlige institusjonene, og det forslås at ordningen også skal gjelde for private institusjoner.

Formuleringene og ansvarsdelingen i forhold til NOKUTs forskrifter og spørsmål om "generell" godkjenning av utdanning fra utenlandske institusjoner må vurderes.

§ 2-5 Krav for opptak til høgre utdanning

Se UHRs merknader til § 1-6 – om utvelgelse av studenter. Formuleringen om institusjonenes adgang til selv å regulere inntaket til studiene må vurderes i forhold til disse merknadene. Det må også vurderes om formuleringen om at institusjonene selv kan regulere adgangen til studiene, står i motsetning til at de pålegges å ta inn studenter som er tatt opp ved andre institusjoner, så lenge studenten er tatt opp på grunnlag av generell studiekompetanse.

UHR er bekymret for at formuleringen i realiteten er en svekkelse av dagens krav til generell studiekompetanse, og finner det vanskelig å støtte dette.

§ 2-8 Eksamen

Her reageres på uryddig bruk av begrepene ”evaluering” og ”vurdering”. Det anbefales at man opprettholder skille i begrepsbruk tilsvarende det som departementet har innført i gjeldende lov om universiteter og høskoler.

§ 2-9 Rett til å gå opp til eksamen eller likestilt evaluering

Begrepsbruk som i foregående paragraf.

§ 2-10 Vitnemål

Det er neppe intensjonen at det skal utferdiges vitnemål for alle avlagte eksamener. Det anbefales noe mer klargjørende begrepsbruk.

UHR har med interesse merket seg at latin er nevnt som ett av de språk man kan få vitnemål på.

Vedtak om bruk av Diploma Supplement er internasjonalt forankret, og ved at en instans får hovedansvar, i dette tilfelle NOKUT, sikrer man lik utforming og at dokumentet er i samsvar med de internasjonale avtalene.

Kapittel 3: Studentenes rettigheter og plikter

Her sikres like rettigheter for studentene uansett om de er ved statlig eller privat institusjon. Også dagens krav til statlige institusjoner om læringsmiljø og læringsmiljøutvalg er foreslått gjort gjeldende for alle institusjoner. Det samme gjelder institusjonenes plikt til å bære eventuelle omkostninger knyttet til domstolsprøving av bortvisnings-/utestengingsvedtak. Det er noe uklarhet mht. studentenes representasjon i institusjonens organer. Universitets- og høskolerådet betrakter studentdeltakelse som en ressurs for utdanningsinstitusjonene på alle nivå. Internasjonalt har Norge framstått som et foregangsland når det gjelder lovfesting av tilrettelegging for reell studentdeltakelse og -innflytelse i styrende organer ved institusjonene. En reduksjon av studentrepresentasjon vil derfor være et dårlig signal internasjonalt og et tilbakesteg i forhold til forpliktelsene i Bolognaprosessen om studenten som en aktiv partner i høgre utdanning. Studenter må sikres fortsatt god representasjon gjennom videreføring av 20%-regelen som i dag, forutsatt at ingen gruppe har flertall alene.

Kapittel 5: Organisatoriske bestemmelser*§ 5-1 Institusjonens ledelse – styret*

Det er noe overraskende at paragrafen ikke inneholder et generelt krav om eksterntrepresentasjon – i tillegg til representanter fra ansatte og studenter. Denne delen av loven skal gjelde for statlige og private institusjoner, og det synes ikke urimelig at det angis nærmere, felles regler for styresammensetning. Spesielt blir dette underlig når flere av de private institusjonene har omfattende statlig driftsstøtte (For eksempel mottar Menighetsfakultetet 80% av sitt budsjett som statlig støtte). Dermed skulle en tro at

viktigheten av medvirkning fra uavhengige samfunnsrepresentanter i disse styrene er like viktig som slike representanter i styrene ved de statlige institusjonene.

Departementets adgang til å stille andre krav til statlige institusjoner, burde komme fram her – dersom det skal være ulike krav til styresammensetningen ved private og statlige institusjoner.

Kapittel 6: Ansettelse

§ 6-1 Generelt

Formuleringene i denne paragrafen vil være avhengig av hvilken tilknytningsform som velges. Universitets- og høskolerådet går inn for at institusjonene skal ha tilknytning til staten som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Dermed skal de ansatte ved statlige institusjoner fortsatt være offentlige tjenestemenn. UHR støtter her mindretallets forslag.

§ 6-4 Ansettelse på åremål

Det er vanskelig å finne begrunnelsen for flertallets forslag om ulike regler for åremålsfastsettelse for statlige og private institusjoner. Universitets- og høskolerådet støtter derfor mindretallets forslag til denne paragrafen.

Mindretallet mener også at rektor skal tilsettes på åremål – dersom man har tilsatt rektor. UHR støtter også dette.

Kapittel 7 – Diverse bestemmelser

§ 7-1 Egenbetaling

Universitets- og høskolerådet har registrert en til dels heftig debatt knyttet til begrepet ”gratis-prinsippet”. UHR er enig i at det ikke er noen lovfestet rett til gratis utdanning i dag. Og i den utstrekning man bruker begrepet ”gratis” om utdanning, har det vært knyttet til spørsmål om studieavgift, mens utgifter til lærebøker og annet nødvendig materiell har vært holdt utenfor.

UHR er positiv til et forslag som lovfester retten til gratis utdanning og retningslinjer for når institusjonene – både statlige og private – kan kreve egenbetaling fra studentene.

UHR støtter her intensjonen i mindretallets forslag, men vil presisere at forslaget krever at det klargjøres hva som er grunnutdanning, og hva som er etter- og videreutdanning. Klare og entydige definisjoner og avgrensninger av disse begrepene foreligger ikke i dag.

§ 7-2 Beskyttelse av høgre utdanningsinstitusjoners egennavn

Norge har sluttet seg til internasjonale rekommendasjoner/avtaler om dette, og det må forutsettes at paragrafen er i tråd med disse.

Det må forventes en ryddig avklaring til bruk av navn som Kvinneuniversitetet og Folkeuniversitetet, mens det kan bli noe mer utfordrende å avgrense bruken av ”høgskole”, siden det i dag er en lang rekke institusjoner, primært private, uten noen form for godkjenning/akkreditering som bruker denne betegnelsen.

Flertallets forslag om de statlige institusjonene

Kapittel 8 Statlige høgre utdanningsinstitusjoner

§8-1 Statlige høgre utdanningsinstitusjoner (SHU)

Flertallet foreslår her at institusjonene skal bli selveiende institusjoner, og at de skal stå under tilsyn av UFD. Dette innebærer at institusjonene skilles ut fra staten som juridisk person, men

staten skal fortsatt ha en særlig forpliktelse for disse. SHU skal være en del av institusjonenes formelle navn. Flertallet mener denne løsningen best vil kombinere to hovedmålsetninger: Institusjonenes frie stilling som akademiske institusjoner videreføres og de organisatoriske muligheter for målrettet ledelse bedres.

Universitets- og høskolerådet er ikke enig i forslaget om at statlige universiteter og høskoler skal organiseres som selveiende stiftelser, og viser til drøftingen om tilknytningsform, samt til utredningen fra professor Johan Giertsen, UiB (vedlagt).

§ 8-3 Deltakelse i selskaper og samarbeidstiltak.

Denne paragrafen bør ses i sammenheng med § 1-4 i utkast til felles lov for statlige og private institusjoner – og den reelle friheten bør vurderes tilsvarende.

Kapittel 9 – Stiftelse og vedtekter

§ 9-1 Vedtak om opprettelse av statlig høgre utdanningsinstitusjon

Kongen i statsråd treffer slikt vedtak. Det må antas at vedtaket skjer på bakgrunn av faglige anbefalinger - for eksempel fra NOKUT. Det bør vurderes om det skal framgå av paragrafen på hvilket grunnlag Kongen treffer sitt vedtak.

§ 9-2 Stiftelsesdokument

Universitets- og høskolerådet finner det noe underlig at institusjonens vedtekter, åpningsbalanse og grunnkapital ikke skal være kjent før opprettelsen av en stiftelse.

§ 9-4 Grunnkapital

Her kommer spørsmål om begrepet "åpningsbalanse" inn i bildet. Dette er ikke nærmere definert.

Hva er forholdet mellom grunnkapital og egenkapital (§ 10-1)?

UHR er opptatt av at departementet må fastsette grunnkapitalen slik at institusjonene får så like økonomiske vilkår som mulig. Derfor må det også tas hensyn til omfanget av bygnings- og eiendomsmasse og til eventuelt vedlikeholdsbehov. UHR peker på at universitetene i hovedsak eier sine bygninger, mens høskolene i hovedsak leier sine lokaler. Vi stiller også spørsmål om hvordan verdien av universitetsmuseene vil bli fastsatt, jf. uttalelse fra Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene (vedlagt).

§ 9-5 Stiftelsesvedtekter

UHR merker seg her at departementet skal fastsette vedtektene ved opprettelse av en stiftelse, og at eventuelle senere endringer også skal godkjennes av departementet. I praksis kan dette føre til at institusjonenes autonomi begrenses.

Kapittel 10 Statlige høgre utdanningsinstitusjoners kapital

§10-1 Krav om forsvarlig egenkapital

Her åpnes det for at institusjonens styre kan foreslå å oppløse institusjonen dersom egenkapitalen er lavere "enn forsvarlig ut fra virksomhetens omfang og karakter." Men det framkommer ikke hvem som har avgjørende myndighet dersom institusjon og departement er uenig om hva som er ansvarlig egenkapital.

Kapittel 11 – Ledelse

§ 11-1 Styret

Se merknader til § 5-1.

Rent generelt er UHR skeptisk til et styre der en enkelt gruppe har flertall og der flertallsgrupperingen selv skal peke ut sine etterfølgere. UHR tror dette på sikt kan være uheldig og gjøre det vanskelig å sikre et styre med tilstrekkelig variert faglig kompetanse og samfunnsengasjement. UHR peker for øvrig på at dagens lov om universiteter og høskoler åpner for alternativer og gir institusjonene mulighet til å gjennomføre forsøksordninger i sin organisasjons- og styringsform.

Det bør vurderes om nr 4 bør ha en henvisning til 11-8 – vedtekter.

§ 11-2 Tjenestetid

Det er noe uklart om muligheten til å fastsette annen tjenestetid gjelder bare for studentrepresentantene eller om det også er mulig for andre grupper av styremedlemmer. Dersom institusjonene i praksis skal stå fritt til både å velge annen tjenestetid og andre regler for gjenoppnevning, er det vanskelig å se hensikten med paragrafen.

§ 11-5 Vedtaksførhet og flertallskrav

Formuleringen ”De som stemmer for en beslutning må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer” kan synes noe uklar, sett i forhold til foregående setning.

§ 11-7 Departementets tilsyn

Her bekreftes det at de statlige institusjonene fortsatt står under departementets kontroll. Det er ikke anført noen begrunnelse for at staten ikke skal ha tilsvarende tilsynsmulighet for de private institusjoner. Det bør spesielt vurderes om første punktum skal være felles for statlige og private institusjoner. I dagens privathøgskolelov framgår at det kan føres tilsyn med institusjoner som får statlig tilskudd.

§ 11-12 Rektor

I § 6-4 står at rektor kan ansettes på åremål - - -, mens Ryssdalutvalgets flertall tydeligvis tilrår at rektor skal tilsettes ved de statlige institusjonene. Det savnes argumentasjon for forskjellen i språkbruk.

Gitt at man støtter at rektor skal tilsettes og være institusjonens daglige leder, er det ingen merknader til paragrafen. Men UHR mener at det må være opp til institusjonene selv å fastsette dette.

Det bør imidlertid vurderes om paragrafen hører hjemme noe tidligere, for eksempel i forbindelse med styret og styrets rett til å lage instruks for rektor.

§ 15-7 Overføring av statlige høgre utdanningsinstitusjoners midler til staten
Rører dette ved institusjonenes reelle frihet?

Kapittel 16 Omdanning til statlig høgre utdanningsinstitusjon

§ 16-1 Omdanning til statlig høgre utdanningsinstitusjon

Bortsett fra eksplisitte unntak, oppheves her tjenestemannsloven og tilknytningen til Statens pensjonskasse. I stedet kommer arbeidsmiljøloven inn - og en mulighet for institusjonene om å søke en videreføring av tilknytning til Statens pensjonskasse. Så langt UHR kan vurdere, vil dette kunne medføre en betydelig svekkelse av de rettigheter institusjonenes ansatte har i dag. UHR kan vanskelig støtte dette.

Mindretallets forslag om statlige universiteter og høyskoler

Kapittel 8 Statlige universiteter og høyskoler

§ 8-1 Statlige universiteter og høyskoler

Mindretallet mener statlige universiteter og høyskoler skal være "uavhengige forvaltningsorganer". Kongens beslutninger om organisasjonsstruktur og institusjonsnavn skal fattes på grunnlag av uavhengig faglig vurdering.

UHR støtter dette forslaget, og mener en slik tilknytningsform gir institusjonene tilstrekkelig autonomi og fleksibilitet, samtidig som statens overordnede ansvar opprettholdes.

§ 8-3 Partsstilling

Departementets rolle i avtaler som inngås av institusjonenes ledelse, kommer klart fram.

Samtidig foreslås det at Kongen kan gi institusjonen økte finansielle fullmakter.

Departementet gis dessuten fullmakt til å bestemme at institusjonen selv skal opptre på statens vegne i søksmål.

Kapittel 9 Ledelse. Representasjon utad

§ 9-1 Styret

Mindretallet ønsker også eksterne medlemmer i styret, men vil ikke gi noen gruppering flertall alene. Dette er en ordning som flere av institusjonene har i dag. Mindretallet vil også la styret selv fastsette regler for størrelse og sammensetning. UHR støtter dette.

Se ellers merknad til flertallsforslag § 11-1.

§ 9-3 Valg eller ansettelse av rektor og prorektor

I samsvar med tidligere uttalelser, går UHR inn for at institusjonene selv må få velge dette.

§ 9-4 Rektors ansvar og kompetanse

Mindretallet anfører at rektor er styreleder dersom vedkommende er valgt, men trer ut av styret dersom vedkommende er tilsatt. Det er også styret som bestemmer om ansatt rektor skal ha administrativt lederansvar. UHR er positiv til institusjonell autonomi på dette punkt.

§ 9-6 Vedtaksførhet og flertallskrav

jf flertallsforslaget § 11-5.

§ 9-7 Styrets oppgaver

Jf flertallsforslaget § 11-6

Forskjellene i de to forslagene har sammenheng med muligheten til å skille ut administrativ ledelse som egen funksjon. Ut over dette tillegges institusjonens styre de samme oppgaver.

§ 9-8 Departementets tilsyn

Mindretallet foreslår at eventuell avsettelse av institusjonens styre må vedtas av Kongen i statsråd, ikke på departementsnivå, slik flertallet foreslår (§ 11-7). UHR støtter dette.

§ 9-13 Universitets- eller høyskolelederen

Mindretallet foreslår her at institusjonene kan opprettholde dagens løsning med administrerende direktør, som leder for institusjonens administrasjon. Formuleringene samsvarer i hovedsak med gjeldende lov § 13. UHR støtter dette.

§ 9-14 Styret og rektors representasjonsrett

Formuleringene er en forenkling av flertallsforslaget § 12-1, og mer en videreføring av dagens regler. Mindretallet hevder at det som framkommer i flertallsforslagets § 12-2 er dekket av elementære kontraktsrettslige prinsipper, og derfor ikke er nødvendig som egen lovparagraf. UHR støtter dette.

Sist endret: 29.01.2004

Ansvarlig saksbehandler: GB/OS

Notat

Til: Generalsekretæren
Fra: Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene
Dato: 11.12.2003
Emne: Innspill til Ryssdalsutvalgets innstilling

UHRs museumsutvalg drøftet Ryssdalsutvalgets innstilling i sitt møte 26. november med utgangspunkt i universitetsmuseenes særlige oppgaver og utfordringer. Hvert enkelt universitetsmuseum vil spille inn sine kommentarer i de lokale høringsprosessene på ordinær måte. Museene er også innforstått med at innstillingens hovedfokus ikke tilsier at museenes virksomhet vies en fremtredende plass i høringene, men anser det likevel som meget viktig at også denne delen av de etablerte universitetenes virksomhet kommenteres og gis mer oppmerksomhet i det videre arbeidet enn det både flertallet og mindretallet har lagt opp til. Universitetsmuseene ber om at nødvendigheten av dette vektlegges i UHRs uttalelse.

Her følger et utkast til tekst som vi håper arbeidsgruppen kan bruke:

I gjeldende lov av 5. mai 1995 Om universiteter og høskoler er universitetenes ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger nedfelt i § 2. nr.7. I et nylig fremlagt dokument fra Riksrevisjonen (Dokument nr. 3:9 2002-2003) er nettopp dette utgangspunktet for en vurdering av hvordan de verdifulle samlingene forvaltes og sikres. Samlingenes verdi er betydelig og utgjør på mange områder et unikt referansemateriale også for fremtidig forskning innen viktige områder som klima, forurensing, biodiversitet, arkeologi og kulturhistorie. Det at dagens universiteter og universitetsmuseer fortsatt skal ha forvaltningsansvaret for disse samlingene bør fastholdes i en ny lov. I Norge er det historiske årsaker til at universitetsmuseene er tillagt oppgaver som nasjonalmuseer oftest ivaretar i andre land. Dette faktum medfører et særskilt behov for å lovfeste forvaltningsansvaret for samlingene. Lov om kulturminner (Lov av 1978-06-09 nr. 50) og forskriftene til denne (FOR 1979-0209 nr. 8785) pålegger også de kulturhistoriske delene av universitetsmuseene ansvar for registrering og utgravning av automatisk fredede kulturminner og gir dem - på statens vegne - eiendomsretten til løse kulturminner (fra før 1537) og til mynter (fra før 1650). Naturhistorisk forvaltningsansvar er ikke på samme måte lovfestet, men universitetsmuseenes samlinger har en helt unik rolle knyttet til arts bestemmelse og – dokumentasjon der vitenskapelig kompetanse også må sikres for fremtiden.

Det synes vanskelig å tenke seg en ny tilknytningsform for universitetene uten at også dagens eierforhold til samlingsmaterialet avklares. UHR understreker nødvendigheten av at universitetenes forvaltningsansvar for samlingene ivaretas i det videre lovarbeidet *uansett tilknytningsmodell* og vil anbefale at det lovfestes. Samtidig må universitetsmuseene også sikres rammebetingelser som gjør det mulig å ivareta dette ansvaret (jf. Riksrevisjonens undersøkelse), gjerne gjennom særskilte avtaler mellom departementet og de fire universitetene som i dag har et slikt samlingsansvar.

Notat

Til: Generalsekretæren
Fra: Arbeidsutvalget for NRØA
Emne: Innspill fra NRØA til UHRs høringsuttalelse om Ryssdalutvalgets innstilling
Dato: 04.11.2003

Arbeidsutvalget for nasjonalt råd for økonomisk-administrativ utdanning (NRØA) drøftet i møte 04.11.03 NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høskoler (Ryssdalutvalgets innstilling). NRØA skal ha sitt neste rådsmøte 7. januar 2004. Av tidsmessige grunner er uttalelsen fra NRØA således avgitt av rådets arbeidsutvalg.

Arbeidsutvalget vil knytte et par generelle kommentarer til innstillingen, samt gi en kort vurdering av hvilke konsekvenser forslagene i Ryssdalutvalgets innstilling kan få for økonomisk-administrativ utdanning.

NRØA ønsker å uttrykke sin støtte til mindretallets innstilling, og vil her eksplisitt fremheve at eksisterende styringsstruktur etter Rådets oppfattelse fungerer hensiktsmessig med den stadig større frihetsgrad institusjonene har oppnådd de seneste årene. NRØA finner at flertallets synspunkter gir uttrykk for en mistro til demokratiet og det politiske systemet som styringsform, samt en noe for stor tiltro til at eksterne representanter bedre vil kunne ivareta utdanningsinstitusjonenes samfunnsmessige oppgaver. NRØA er spesielt betenkt ved forslaget om innføring av selvsupplerende styrer ved institusjonene. Rådet mener at en organisasjonsform med en viss statlig tilknytning og rammestyring som foreslått av utvalgets mindretall best vil kunne ivareta det nasjonale ansvaret som utdanningsinstitusjonene har innenfor utdanning og forskning, bl.a. i forhold til å utvikle og opprettholde en ønsket bredde og mangfold i studietilbudene, samt for å opprettholde mindre utdanningsmiljøer og fagtilbud.

NRØA hilser en større lovmessig likestilling av private og offentlige utdanningsinstitusjoner velkommen. For de økonomisk-administrative utdanningene ved de statlige institusjonene har det således alltid vært et konkurransemessig problem at en sentral, privat aktør ikke har vært underlagt samme regelverk som offentlige institusjoner, spesielt når det gjelder krav til faglig kompetanse, tittelbruk, faglig innhold i studiene og studentenes rettigheter. En felles lov og felles kvalitetskrav vil være positivt, ikke minst for studentene. NRØA ønsker at grunnutdanning ved de statlige utdanningsinstitusjonene fortsatt skal være gratis, dvs at det ikke skal betales studieavgift. Mindretallet fremmer forslag om at de private institusjonenes rett til selv å fastsette sine studieavgifter reduseres. Dette forslaget støtter NRØA.